

Ljubljanci so obiskali tudi grob Karla Prušnika-Gašperja v Kotmarji vasi.

Foto: S. J.

4000 Gašperjevih bralnih značk

Mentorji aktivov z osnovnih šol
in delovnih organizacij na Koroškem

Sosvet Gašperjeve bralne značke Ljubljana je izvedel 9. novembra ekskurzijo po avstrijski Koroški. Mentorje aktivov Gašperjeve bralne značke iz osnovnih in srednjih šol, delovnih organizacij ter strokovne sopotnike tega svojega gibanja je popeljal od Kotmarje vasi, Gosposvet-skega polja, Celovca, Št. Ruperta pri Velikovicu do Peršmanove spominske domačije nad Zelezno Kaplo. Vse udeležence tega vsebinsko izjemno bogatega dne so sprejeli v »Gašperjev potujoči razred«, kateremu je simbolično ravnateljeval Prušnikov soborec Pavle Žaucer-Matjaž.

Gašperjevo bralno značko, imenovano po hrabrem borcu, junaku koroškega partizanstva, plodovitem političnem in kulturnem delavcu Karlu Prušniku-Gašperju, ima že okrog štiri tisoč osnovnošolcev, dijakov in delavcev. Prav v Ljubljani je močno razširjena in zato je sosvet omogočil navedenim še temeljitejše seznanjanje s

preteklo in polpreteklo zgodovino koroških Slovencev, z njihovim trenutnim družbenim položajem v Avstriji, predvsem pa z njihovimi narodnimi, izobraževalnimi, političnimi in gospodarskimi hotenji.

Koroški Slovenci so spoznali, da je le borbenost tista, ki jim bo ohranila ali celo razširila pravice v šolstvu, javnem življenju in organiziranju. Na srečo imajo izjemno delaven trop mladih gamsov, kot bi verjetno zapisal Gašper, trop, ki odločno krepi gospodarsko moč manjšine. Ta se kaže v novi poslovni Zvezi slovenskih zadrugeter v razmahu podjetij, ki jih vodijo Slovenci. Poudarjajo, da naj bi bila prav manjšina trden gospodarski most v zunanjetrgovinski dejavnosti naše države. Pravijo, da za številne izdelke in prenekatere dela v konvertibilnem svetu iztržimo malo denarja, predvsem zato, ker se vedno preslabo poznamo sodobne tokove in oblike kapitalističnega gospodarstva.

Omenili so, da pogosto tudi nimamo družabnikov, ki bi resnično želeli iztržiti več za nas, ampak jim je pomembnejši njihov zaslužek. Zato so opozorili naše delovne organizacije, da so zanje pripravljeni opravljati zunanje trgovinski servis. Z doseženim dohodkom bi manjšina lažje uresničevala programe svojega delovanja. Da je tovrstno sodelovanje s slovenskimi delovnimi organizacijami že dalo dobre rezultate, so se ljubljanski prosvetni delavci in sodelniki Gašperjeve bralne značke lahko prepričali v Dijaškem domu v Celovcu. Ta je postal sveže množično žarišče delovanja Slovencev v Celovcu in predvsem jedro, v katerem v vseh oblikah gojijo kulturno in narodno naprednost in zagnanost. To jim priznavajo tudi pevci Koroškega parti-zanskega zbora, ki so le v tem domu našli prostor za svoje delovanje.

Pavle Žaucer-Matjaž je le želel, da bi postal »Gašperjev potujoči razred« žarišče povezovanja med Slovenci na obeh straneh Karavank. Pri tem pa naj bi jim v bodoče pomagala pri seznanjanju s Koroško tudi nova zbirka Delavske enotnosti »Koroška pota«.

STANE JESENOVEC

DELAVSKE ENOTNOST JE PODARILA 5000 KNJIG

Ugankarski koledarček za bežigradske otroke

Pravzaprav je v teh naših kriznih, a še vedno potrošniških časih, kar težko verjeti, da bi katerakoli delovna organizacija komu kaj podarila. Toda čudeži se očitno še dogajajo, saj je Delavska enotnost že podarila 5000 knjig bežigradskim otrokom. Dobili jih bodo, ko jih bo obiskal dedek Mraz bodisi na terenu v krajevnih skupnostih, v vrtcih ali v šolah.

In kako se je vse skupaj začelo? Meta Železnik, sekretarka naše občinske zveze prijateljev mladine, je potarnala, da še ne veda natanko, kako bi obdarovali predvsem tiste otroke, ki niso v vrtcih in tudi tiste, na katere se dedek Mraz ne spomni ravno toliko darila. To je prišlo na ušesa Zdenetu Maliju, vodji marketinga in razvoja pri Delavski enotnosti. In Meta Železnik je sedla za pisalni stroj in napisala prošnjo. Že naslednji dan pa ji je šofer te delovne organizacije pripeljal vseh 5000 Ugankarskih koledarčkov na občino. »To je res enkratna poteza te delovne organizacije«, je kar naprej vzdihovala. »Ko bi bilo le še več takšnih, da jim ne bi bilo škoda kakšne malenkosti podariti našim otrokom, ki so največkrat žal le na papirju naše največje bogastvo!«

In kaj pravi o tem Zdenek Mali, ki je tudi Bežigradčan. Ima dva otroke in seveda ženo. Devetletna Špela in sedemletni Miha že drgneta klopi na osnovni šoli Danile Kumar.

Zakaj ste se odločili, da podarite kar 5000 Ugankarskih koledarčkov (avtor: Andrej Kovač) bežigradskim otrokom?

»Predvsem zato, ker menimo,

da moramo v naši družbi vsi nekaj narediti za naše otroke. Darila pa se bodo najbolj razveselili seveda tisti, ki neke v kotu solznih oči gledajo druge, ki jim dedek Mraz prinese toliko kot si oni še v sanjah ne upajo misliti. Kot vodja marketinga in razvoja pa naj povem še tole. S takšnimi novoletnimi darili želimo popularizirati med mladimi tudi takšno zvrst branja oziroma ugankarstva in seveda pospešiti prodajo. S podobnimi akcijami bomo še nadaljevali in prepričan sem, da bomo tudi drugo leto s kakšnim podobnim – lepim

knjižnim darilom razveselili najmlajše glavice,« je povedal.

Kako pa kaj življenje v soseski pri Ruskem carju?

»Oh, saj veste, kako je živeti v spalnem naselju«, je vzdihnil. »Ljudje smo hkrati zelo skupaj in hkrati zelo daleč drug od drugega. Sploh se ne poznamo med sabo. Delamo drugje, domov hodimo v glavnem spat. Prav zato – zaradi te odtujenosti med nami – mislim, da ne zaživijo dobro niti družbenopolitične organizacije niti prostovoljno delo,« je zaključil.

N. Ž.

KNJIŽNICA BEŽIGRAD

Priložnost za zamudnike

Deset let mineva od kar se je Knjižnica Bežigrad preselila v stolpič na Vodovodni 3. Razvoj knjižničarstva za Bežigradom po preselitvi je dokazal, da je bila naložba v prostore smiselna. Obisk bralcev in izposoja sta se podvojila; v domove Bežigradčanov najde letno pot preko 200.000 knjig.

Obletnica preselitve, prelomna točka v razvoju, bo proslavljena, a delovno, so se odločili v knjižnici. Sklenili so, da bodo posebej opozorili bralce na sistem ureditve in zamudnike na njihove obveznosti.

Torek, 17. decembra bodo namenili ogledu prostorov; izposojevalnic, čitalnice, skladišč... Od jutra do večera bodo v presledkih dveh ur vodili skupine, ki so bodo po želji ogledale prostore in vse vrste katalogov.

Bralce večkrat odvrne od knjižnice na videz brezupno iskanje knjižnih novosti in aktualnih knjig. Knjižničarji se s tem povpraševanjem srečujejo pogosteje kot bralci. Po svojih močeh poskrbijo, da knjige, ki jih imajo, čim hitreje krožijo. Pri njihovih prizadevanjih jih močno ovirajo zamudniki. Njihov nered povzroča, da se obračanje knjig zatika in da redni bralci hodijo po nekatere knjige zaman. Knjižničarji počasne in pozabljive bralce opominjajo. Na leto je odposlanih okrog 3500 opominov. Za malomarne bralce ubirajo strožje poti. Vsaj sto primerov letno je razrešeno po sodni poti.

Pred letošnjim novim letom bodo zamudnikom ponudili priložnost, da bodo lahko vrnilli knjige, ne da bi plačali zamudnino. Neredne bralce bodo na to opozarjali posebni plakati. Upajo, da bo vsaj nekaj zamudnikov obrisalo prah z njihovih knjig in jih vrnilo. Veseli bodo vsake.

NE POZABITE!
VODENI OGLEDI V KNJIŽNICI BEŽIGRAD 17. DECEMBRA OD 8.00 DO 18.00, VSAKI DVE URI.
OD 23. DO 28. DECEMBRA BODO V KNJIŽNICI SPREJEMALI KNJIGE BREZ PLAČEVANJA ZAMUDNINE.

Zelo zanimiva razstava

V avli Družbenega centra Bežigrad
so na ogled dokumenti o revolucionarnem
delavskem gibanju in narodnoosvobodilni
borbi v naši občini

Poleg kulturnih prireditev v krajevnih skupnostih s katerimi smo počastili praznik republike, 29. novembra, je bila v avli bežigradskega družbenega centra na Linhartovi cesti odprta tudi razstava z naslovom Utrinki iz gradiva revolucionarnega delavskega gibanja in narodnoosvobodilne borbe v občini Ljubljana – Bežigrad. Pobudo za tako razstavo je dal začasni občinski odbor medvojnih aktivistov OF, ki je v občini Bežigrad dobil domicilne pravice. Strokovno postavitev razstave je odbor zaupal Mestnemu muzeju, oddelku ljudske revolucije Ljubljane, oziroma vodji tega oddelka, Janezu Kosu, ki je nalogo tudi dobro opravil. Imenovana je bila tudi komisija, ki je Janezu Kosu prinašala gradivo in verificirala razlage posameznih dokumentov. Pri tem delu so bili zlasti prizadevalni Pavle Lešnjak za ožji del Bežigrada, Silvester Čebulj za Ježico in Peter Lešnjak za Črnuče.

Prvi dokumenti so iz obdobja ljudskofrontnega gibanja, izpričujejo pa kako je takratnim komunistom in njihovim organizacijam uspevalo združevati in pridobivati ljudi za napredne delavske kmečke ideje in cilje. Iz tega obdobja je razstavljena tudi originalna kandidatna lista Slovenske ljudske fronte na kateri je za ježenskega župana kandidiral kmet iz Male vasi Ignac Dovč, Robidov Nace.

Več povečanih fotografij prikazuje simpatizerje in člane črnuške Svobode in ježenske Vzajemnosti na takojimenovanih izletih. Na takšnih izletih, ki jih je organizirala komunistična partija, se je poleg ogledov govorov o delavskih pravicah, recitiralo in pelo borbene delavske pesmi.

Morda so prvič in javno skupaj razstavljene fotografije članov sokoškega in katoliškega prosvetnega društva z Ježice ter kolektiva tovarne nogavic iz Savelj. Ljudsko frontno gibanje je tudi med njimi pustilo takšne sledove, da se je v letu 1941 večina njih opredelila za osvobodilno fronto slovenskega naroda.

Zanimiv je dokument – fotografija iz leta 1937. Na spomenik padlim v I. svetovni vojni, ki stoji sredi stoženskega pokopališča, je nekdo obesil venec s trakom na katerem je pisalo Slava padlim borcem v Španiji. V Španiji je takrat divjala štiriletna državljanska vojna. Kdo se je na Ježici spomnil žrtve, ki so sredi te vojne padle v bojih s fašističnimi silami? Skojevci iz Ježice.

Poročilo župana Ježice Severja okrajnemu načelniku o protidraginskih akcijah na Ježici leta 1940 je zelo zanimivo branje. Škoda je le, da ni bilo prostora še za razstavitve drugega poročila župana Severja in sicer o metodah delovanja komunistov. Metode je tako dobro opisal kot bi mu jih narekoval kakšen član komunistične partije. To poročilo lahko preberete v Muzejski zbirki za mladino na Črnučah, v Domu borcev NOV.

Na razstavi je največ dokumentov iz obdobja štiriletnega narodnoosvobodilnega boja. Z nekaj fotografijami je označena okupacijska zasedba posameznih točk na območju občine. Današnja občinsko območje so namreč takrat delili dve maji označeni z visoko in gosto prepleteno bodočo žico. Ena je bila nemško-italijanska, druga pa je predstavljala takojimenovana žica okrog okupirane Ljubljane. Ob ogledovanju teh zanimivih slik se človeku utrne misel, da bi za

današnji mladi rod, ki si ne more predstavljati okupacije naše domovine, organizirali razstavo fotografij in drugih dokumentov samo o teh dveh mejah, ki sta delili večino današnjih ljubljanskih občin.

Pozornost pritegujejo fotografije 15 do 20-letnih mladeničev in mladenk, ki so vsi postali ali pa so že bili soustvarjalci nove Jugoslavije. Kaj te fotografije izpričujejo najbolj zgovorno pove komentar Draga Flisa-Strele, predsednika mestnega odbora ZZB NOV, ki je na otvoritvi razstave dejal: pogledite komu je leta 1941 partija zaupala izvajanje vse prej kot lahkih nalog, danes pa za 30, 40 letnike mislimo, da so premislili za prevzem tudi takih funkcij, kakršne jim povsem samoumevno pripadajo.

Na več kot enem kvadratnem metru so razstavljeni povečani ali originalni dokumenti fašistov, belogardistov in njihovih oblastnih organov. Avtoportret belogardista ni toliko zanimiv zato ker je domačin. Bolj je zanimiv zaradi znaka na baretki. Mrtvaška glava in črna baretka je krasila glave belogardistov, ki so bili člani specialne enote z imenom Legija smrti.

Kaj so delali taki in njim podobni dokazujejo kopije originalnih sovršajnih pisnih dokumentov. Fotografija originala predstavlja dopis državnega tožilca leta 1943 višjemu državnemu tožilcu v Ljubljani, z vprašanjem komu naj odstopi kazenski spis o najdbi trupla neznanke ženske, ker poveljnik domobrancev sodišču ne dovoli ekskurzije in obdukcije trupla. OF je vedela kdo je ta neznanca ženska. To je bila aktivistka Francka Zupančič iz Kašlja, ki so jo domobranci ranjeno odveli iz splošne bolnice v Ljubljani in jo v postojanki v Savljah, kdo ve po kako hudemu mučenju, ubili.

V originalu je razstavljena obtožnica italijanskega vojnega sodišča proti 21 aktivistom OF, ki so vsi iz ožjega Bežigrada. Poleg imen, ki so po večini znana, so navedeni

V prostorih sedanje tovarne Tonosa v Savljah so neposredno po osvoboditvi Ljubljane ležali ranjenci in oboleli borci 29. hercegove divizije. Divizija, ki je hitela naprej na Gorenjsko, je te borce, med katerimi so štirje tudi umrli, prepuštila v oskrbo krajevnemu odboru. Bolnikom je bilo najboljše zdravilo dobra hrana, ki pa je ni bilo na razpolago. Pod vodstvom Rodičevih sestra so žene in dekleta ljubljanske Posavje zbrale pred košar hrane in sod vina. Predno so vse zbrano odnesle ranjenim in bolnim borcem v Savlje so se slikale pred stanovanjem Drage Rodičeve v Stožicah. To fotografijo nam je letos izročila Ivica, sestra Rodičeve Drage. Prosimo vse, ki imajo kakršnekoli stvari iz časov okupacije naše domovine, da le te odstopijo Mestnemu muzeju, oddelku ljudske revolucije Ljubljane, Ljubljana, Mestni trg 10/II.

rojni podatki in poklic. Med njimi je največ takratnih študentov.

V originalu je razstavljena tudi izredna izdaja časopisa Slovensko domobranstvo, ki je izšla šest dni pred osvoboditvijo Ljubljane. Na prvi strani je portret Rupnika v domobranski uniformi, pod njim pa napis: Vztrajajte, jaz sem z vami!

Svoje mesto na razstavi imajo tudi partizani. Seveda ni bilo mogoče mimo rašiske čete v kateri je bilo 23 Črnučanov ter II. grupe odredov v katerem je bilo naslednje število borcev: iz Savelj in Kleč 20, iz Ježice 24, iz Male vasi 24, iz Stožic 41, iz Bežigrada 21 in iz Tomačevega in Jarš 12. Skupaj 142. Zato je tudi II. grupa odredov, poleg Rašiske čete, dobila domicil v

naši občini. Tu so tudi fotografije vseh sedmih narodnih herojev domobranstva, med katerimi je samo eden dočkal osvoboditev.

Se in še je zanimivih fotografij in pisnih dokumentov. Naša sedanja vojašnica na Titovi cesti, Ljuba Šerčerja se je med okupacijo imenovala Caserma Duca Daosta, Emilio Grazioli, visoki komisar ljubljanske pokrajine, pa se smehljala sredi bežigradskih šolarjev. Prikazan je tudi okupacijski teror v Ljubljani, žica in utrdbe, ki so jih Italijani postavili okrog Ljubljane, racije in Gramozna jama v kateri je bilo ustrelenih 75 talcev in 49 obsojencev. V vitrini je razstavljen nekaj predmetov izposojenih iz Muzejske zbirke za mladino na Črnučah.

V njej so tudi obe knjigi, ki sta doslej izšli v naši občini in ki opisujejo revolucionarno gibanje in boj.

Vsega ni mogoče opisati v enem prispevku zato je najboljša, če si razstavo ogledate. Če ne bo podaljšana bo odprta do 12. decembra, kakor je na otvoritvi povedala Jelica Vazzaz, predsednica odbora medvojnih aktivistov OF nekdanjega rajona Bežigrad in predsednica začasnega občinskega odbora MAOF. Razstava vzbuja veliko zanimanje kar je pokazala že otvoritev. Med obiskovalci je bilo nekajkrat slišati začudenje, da nam je uspelo zbrati med ljudmi, ki so preživeli tisti težki čas toliko dokumentov.

STANE KOMAN